

Tervezet a
KANONIKUS MŰVEK – Goethe: *Vonzások és választások*
szabad bölcsészti BA-előadáshoz

Készítette: Dr. Somlyó Bálint
ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet

Ez egy sajátos kanonikus-mű változat. Valójában párhuzamos elemzés, amelynek tárgya a Goethe-regény szembesítése egy kongeniálisnak tekinthető róla szóló elemzéssel, a Walter Benjaminéval. Ennyiben egyszerre jelent műelemzést és esztétikai szövegelemzést. Ráadásul a Benjamin-szövegnek egyszerre célja példaértékű műelemzést létrehozni, mintegy a művészetkritika feladatának paradigmájaként, másfelől az elemzésének szerves része a számvetés az addigi *Vonzások*-elemzésekkel, ami igen értékes adalék egy keletkezése óta sokat vitatott de vitathatatlan jelentőségű mű kanonizációs folyamatáról.

További adalékként a párhuzamossághoz: a regény maga erősen bölcséleti természetű (is), ezért elemzése egyben számvetés Goethe természet- és művészetfilozófiai elképzeléseivel.

A mű sokrétűsége és a kettős perspektíva miatt számos eltérő előadásmenet elképzelhető, itt csak egy lehetséges változatot vázolnék.

A kurzus menete:

1. előadás

A mű tárgya és a kritikus feladata: pszichológiai kísérlet vagy fiktív társadalmi lombik. A házasság anatómiája vagy történetfilozófiai modell.

2. előadás

Tárgyi tartalom és igazságtartalom viszonya a művekben Benjamin alapján, avagy kommentár és kritika. Történeti összefoglaló a korabeli tárgymeghatározásokról.

3. előadás

Természeti tér és társadalmi tér. A természeti metaforika szerepe a műben (kémiai metaforák, kertművészet és gazdaság, természetes és mesterséges viszonya, természetátalakítás és pedagógia.

4. előadás

Sors és mítosz, áldozat és megváltás. A cím jelentősége, Benjamin Goethe-értelmezésének mítosz-felfogása, a bűn mint megmaradás a sors terében.

5. előadás

Előjelek és babona. Eduard névváltoztatása, az elkapott avatási kehely, motívumkezelés (áradás, vízmetaforák, fasor, a gyermek vízbevezése)

6. előadás

Goethe természetfogalma és az Urphänomen problémája. A mű maga mint kísérlet a természet ősjelenségének megjelenítésére.

7. előadás

A látszat és a láthatóság kérdése. Kerttervezés, kilátás, az élőkép és Ottilia a halott gyerekekkel, a gyűjtő és a camera obscura.

8. előadás

Benjamin a szép látszatról és a kifejezésnélkülről. Ottilia alakjának középponti volta.

9. előadás

Szerkezeti problémák, a betéttörténet tükörszerű kompozíciós és tartalmi jelentősége: vajon a szomszéd gyerekek története őrzi-e a regény titkát.

10. előadás

Értelmezési viták a hagyományban – vajon erkölcstelen-e a mű?

11. előadás

Lehetséges végkövetkeztetések, Ottilia felmagasztalódásának kérdése

Tájékoztató irodalom

Walter Benjamin: *Goethe: „Vonzások és választások“*, in: uő: *Angelus Novus*, Magyar Helikon, 1980. 97-191.o.

David E. Wellbery: *Die Wahlverwandschaften* (1809), in: *Goethes Erzählwerk*. Hrsg. Von Paul Michael Lützeler und James E. Mcleod, Philip reclam jun. Stuttgart, 1985, 291-318.o.

Hartmut Böhme: *„Kein wahrer Prophet“*. *Die Zeichen und das Nicht-Menschliche in Goethes Roman „Die Wahlverwandschaften“*, in Greve, Gisela (Hg.): *Goethe. Die Wahlverwandschaften*, Tübingen 1999. 97-125.o.